

Kafkas Üniversitesi Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi Jinekoloji Polikliniğine Başvuran Kadınların Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının Belirlenmesi

Determination of the Attitudes of the Gender Roles of Women Applied to the Gynecology Polyclinic Center of Health Research and Application of Kafkas University

Gönül Gökçay¹, Doğan Akça²

¹Kafkas Üniversitesi Atatürk Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Tıbbi Hizmetler ve Teknikleri Bölümü; ²Kafkas Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Anabilim Dalı, Kars, Türkiye

ABSTRACT

Aim: This study was carried out to determine the attitudes on gender roles of women who applied to Kafkas University Health Research and Application Center Gynecology Outpatient Clinic.

Material and Method: The research is descriptive type. The samples of this study consisted of 350 women aged 15–49 years who applied to the gynecology outpatient clinic of a university hospital between the dates 30.11.2017 and 30.01.2018. Socio-demographic characteristics questionnaire and “Gender Roles Attitude Scale” have been used as data collection tools. The data obtained from the study were analyzed with SPSS for Windows 17 package program. In the analysis of the data, numbers, percentages, minimum, maximum values, mean and standard deviations as well as variance analysis, independent samples t test, correlation analysis have been used.

Results: Average ages of the participants were 27.87±7.04 years and the age of marriage were 20.24±3.95 years. The participants have scored 29.77±6.96 for the egalitarian gender role, 22.85±5.29 for the female gender role, 27.38±6.51 for the gender role in marriage, 23.09±6.68 for the traditional gender role, 20.05±5.81 for the male gender role and 123.15±20.97 for the total gender role.

Conclusion: As a result of this study; it has been found that participants adopt the attitude of egalitarian gender roles and the participants who graduated from the university are more egalitarian than who graduated primary school; and participants who are employees are more egalitarian than non-employees; and participants who have good income are more egalitarian than low income. The parents of the primary school graduates, university graduates; spouses of secondary school, high school and university graduates; from those who have met and agreed to marry without getting acquainted with the blind manner; It has been found that those who received training on gender equality had more egalitarian gender role attitudes than those who did and who did not think that they were exposed to gender discrimination.

Key words: women's health; gender role attitudes; 15–49 age

ÖZET

Amaç: Bu çalışma, Kafkas Üniversitesi Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi jinekoloji polikliniğine başvuran kadınların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

Materyal ve Metot: Araştırma tanımlayıcı tiptedir. Araştırma örneklemini, bir üniversite hastanesinin jinekoloji polikliniğine 30.11.2017 ile 30.01.2018 tarihleri arasında başvuran, 15–49 yaş aralığında olan 350 kadın oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak, sosyo-demografik özellikler anket formu ve “Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen veriler, SPSS for Windows 17 paket programı ile analiz edilmiştir. Verilerin analizinde sayılar, yüzdelikler, en az ve en çok değerler ile ortalama, standart sapmaların yanı sıra; varyans analizi, bağımsız gruplarda t testi, korelasyon analizleri kullanılmıştır.

Bulgular: Araştırmada katılımcıların yaş ortalaması 27,87±7,04 yıl ve evlenme yaşları 20,24±3,95'tir. Katılımcılar eşitlikçi cinsiyet rolünden ortalama 29,77±6,96; kadın cinsiyet rolünden 22,85±5,29; evlilikte cinsiyet rolünden 27,38±6,51; geleneksel cinsiyet rolünden 23,09±6,68; erkek cinsiyet rolünden 20,05±5,81; toplumsal cinsiyet rolü toplamından ise 123,15±20,97 puan almışlardır.

Sonuç: Bu çalışma sonucunda; katılımcıların eşitlikçi cinsiyet rolleri tutumunu benimsedikleri; üniversite mezunu olanların, ilkököl mezunu olanlardan; çalışanların çalışmayanlardan; geliri iyi olanların, geliri düşük olanlardan daha eşitlikçi olduğu bulunmuştur. Anne, babası ilkököl mezunu olanların, üniversite mezunu olanlardan; eşi ortaokul, lise ve üniversite mezunu olanların, eşi ilkököl mezunu olanlardan; tanışıp anlaşarak evlenenlerin, görücü usulü ile tanımadan evlenenlerden; cinsiyet eşitliği hakkında eğitim alanların, eğitim almayanlardan ve cinsiyet ayrımcılığına maruz kalmadığını düşünenlerin, cinsiyet ayrımcılığına maruz kaldığını düşünenlerden daha eşitlikçi cinsiyet rol tutumuna sahiptir.

Anahtar kelimeler: kadın sağlığı; toplumsal cinsiyet rol tutumları; 15–49 yaş

İletişim/Contact: Gönül Gökçay, Kafkas Üniversitesi Atatürk Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Tıbbi Hizmetler ve Teknikleri Bölümü, Kars, Türkiye • Tel: 0544 791 55 49 • E-mail: gonul.gokcay@ogr.sakarya.edu.tr • Geliş/Received: 20.08.2019 • Kabul/Accepted: 10.06.2020

ORCID: Gönül Gökçay, 0000-0003-0140-8668 • Doğan Akça, 0000-0002-3986-8769

Bu çalışma, 01.06.2018 tarihinde Kafkas Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü tarafından onaylanmış yüksek lisans tez çalışmasından alınmıştır; 1. Uluslararası Hemşirelikte Yenilikçi Yaklaşımlar Kongresi'nde 21 Haziran 2019 tarihinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Giriş

Cinsiyet; kişinin kadın ya da erkek olarak gösterdiği genetik, fizyolojik ve biyolojik özelliklerini ifade eder¹⁻⁵. Toplumsal cinsiyet ise biyolojik farklılıklardan dolayı değil, kadın ve erkek olarak toplumun bizi nasıl gördüğü, nasıl algıladığı, nasıl düşündüğü ve nasıl davranmamızı beklediği ile ilgili bir kavramdır^{1,3,6,7}. Toplumlar kadınlara ve erkeklere farklı özellikler, davranışlar, görev ve sorumluluklar yüklemektedir⁸.

Toplumsal cinsiyet rollerinin toplumsal yaşama ilişkin yansımaları, geleneksel ve eşitlikçi roller olarak kadın ve erkeklerin yaşamını farklı yönlerden şekillendirmektedir. Toplumsal yaşamın çoğu alanında kadına ve erkeğe yüklenen bu roller; erkeğe kadından daha fazla değer veren bir eşitsizlik modelinin sürmesine neden olmaktadır. Kadının toplumsal statüsü ile doğrudan ilgili olan bu durum, kadınların her alandaki insan haklarından, erkeklerle eşit ölçüde yararlanmalarını engellemektedir. Kadının toplumsal statüsünü belirleyen eğitim, çalışma yaşamı, siyaset ve karar alma mekanizmalarına katılım ve yasal haklar açısından maruz kaldıkları tüm bu toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri sağlığını olumsuz yönde etkilemektedir⁹. Dünya Ekonomi Formu Cinsiyet Eşitliği Uçurum Raporu'na¹⁰ göre; cinsiyet indeksi 144 ülke arasında İzlanda ilk sırada yer almış, İsrail 44., Tunus 117., Bahreyn 126. ve Katar 130. sırada yer almıştır. Türkiye ise 131. sırada yer alarak dünya sıralamasında neredeyse sonlardadır. Bu veri bizim için cinsiyet eşitliği adına çok önemli bir veridir.

Tüm bu veriler bize toplumsal olarak bir cinsiyet eşitsizliği olduğunu göstermektedir. Bu durum kadını birçok yönden olumsuz etkilemekle beraber fiziksel ve psikolojik sağlığını da bozmaktadır. Sağlık açısından da en çok üreme sağlığı etkilenmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin sonucu olarak, eğitimsiz, yoksul, iş yaşamına katılamayan, kötü koşullarda çalışan kadınlar; toplumsal baskı, şiddet (fiziksel, psikolojik, cinsel, ekonomik), namus cinayetleri, kızlık zarı kontrolü, cinsiyet seçimi, ihmal ile karşılaşmaktadır¹¹.

Türkiye'de toplumsal cinsiyet rollerine yönelik yapılan farklı popülasyonlardaki çalışmalara baktığımız zaman; eşitlikçi toplumsal cinsiyet rol tutumuna sahip olduklarını belirlemişlerdir¹²⁻¹⁹. Eken'in²⁰ Türk silahlı kuvvetlerinde çalışan 209 kadın subay, Vefikiuluçay ve ark.'nın²¹ Kafkas Üniversitesi son sınıf 123 kız ve 113 erkek katılımcı ile yaptıkları çalışmalarda, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel rolleri benimsedikleri belirlenmiştir.

Kadınların hakları birçok uluslararası ve ulusal kuruluş, organizasyon ve yasa ile teminat altına alınsa da maalesef kadınlar hala çoğu alanda geri planda kalmaktadır. Özellikle bu sorunları üreme çağındaki genç kadınlar daha fazla yaşamaktadır^{22,23}. Bu nedenle yaptığımız bu çalışmada amacımız; Kafkas Üniversitesi Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi jinekoloji polikliniğine başvuran kadınların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını ortaya koymaktır ve böylece verilecek olan sağlık hizmetlerinin planlanması, yürütülmesi ve etkinliği açısından önem arz etmektedir.

Materyal ve Metot

1. Araştırmanın şekli:

Tanımlayıcı tipte bir çalışmadır.

2. Araştırmanın yapıldığı yer ve özellikleri:

Bu çalışma, Kafkas Üniversitesi Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi jinekoloji polikliniğinde yapılmıştır. Araştırmanın yapılacağı yer olarak bu polikliniğin seçilmesinde; kliniğe başvuran kadın sayısının fazla olması ve kadınlara ulaşmanın kolay olması (maliyet, zaman gibi) etkili olmuştur.

3. Araştırmanın evreni ve örneklem seçimi:

Araştırmanın 3. basamak kadın doğum polikliniğine Aralık ve Ocak ayları arasında başvuran kadınlardan gelişigüzel (rastgele) örnekleme seçim yöntemi ile seçilmiştir. Üniversite hastanesinin bir yılda jinekoloji polikliniğine 11142 kadın başvurmuştur. Araştırmanın örneklemini belirlerken, evreni bilinen örneklem hesaplama formülü kullanılarak 371 olarak belirlenmiştir. Ancak güçlüklerle uygulanan 371 anketten 21 tanesi sağlıklı veri olmadığından dolayı değerlendirme dışı bırakılmış ve 350 kadın ile çalışma tamamlanmıştır.

4. Araştırmaya alınma kriterleri:

- Okur-yazar olan,
- 15-49 yaş üreme çağındaki olan,
- Jinekoloji polikliniğine herhangi bir nedenle başvuran,
- Araştırmaya katılmaya gönüllü olan kadınlar oluşturmuştur.

5. Araştırmadan hariç tutma kriterleri:

- Okur-yazar olmayan,
- 15 yaş altı ve 50 yaş ve üzeri olan kadınlar,
- Jinekoloji polikliniğine başvurmeyen kadınlar,
- Araştırmaya katılmaya gönüllü olmayan kadınlar.

6. Veri toplama araçları:

6.1. Genel bilgi formu:

Araştırmacılar tarafından oluşturulan form, kadınların yaş, doğum yeri, en uzun yaşadığı yer, meslek, gelir, toplumsal cinsiyet hakkında eğitim alma durumu ve cinsiyet ayrımcılığına (bireylere anlamı açıklanarak) maruz kalma durumlarının sorgulandığı 21 sorudan oluşmaktadır.

6.2. Toplumsal cinsiyet rol tutum ölçeği (TCRTÖ):

TCRTÖ, Zeyneloğlu¹⁹ tarafından 2008 yılında geliştirilmiş olup, üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rol tutumlarını değerlendirmek amacıyla kullanılan bir ölçektir. Ölçek, toplumsal cinsiyet rol tutumlarını belirleyen 38 ifadeden oluşmaktadır. Ölçek; eşitlikçi cinsiyet rolü (4., 8., 12., 13., 18., 20., 22., 27. maddeler), kadın cinsiyet rolü (1., 5., 16., 19., 21., 29., 31., 37. maddeler), evlilikte cinsiyet rolü (2., 6., 9., 10., 14., 15., 26., 36. maddeler), geleneksel cinsiyet rolü (3., 7., 11., 17., 23., 24., 25., 32. maddeler) ve erkek cinsiyet rolü (28, 30, 33, 34, 35, 38. maddeler) olmak üzere beş alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçek 5'li Likert tipindedir. Ölçeğin puanlanması; her bir madde için, geleneksel tutum gösteren ifade için, "Kesinlikle Katılmıyorum" 5, "Katılmıyorum" 4, "Kararsızım" 3, "Katılıyorum" 2 ve "Tamamen Katılıyorum" 1 puan verilirken, eşitlikçi tutum gösteren ifadeler için ters biçimde puanlandırılır. Ölçekten alınan en yüksek puan "190", en düşük puan ise "38"dir. Ölçek alt boyutlarından alınabilecek en yüksek ve düşük puanlar ise; eşitlikçi cinsiyet rolünden "40=8", kadın cinsiyet rolünden "36-9", evlilikte cinsiyet rolünden "40-11", geleneksel cinsiyet rolünden "39-9", erkek cinsiyet rolünden "30-6" puandır. Ölçekten alınan en yüksek değer kadınların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutuma sahip olduğunu, en düşük değer ise kadınların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel tutuma sahip olduğunu göstermektedir. TCRTÖ'nün Zeyneloğlu ve Terzioğlu²⁴ tarafından Cronbach Alfa Güvenirlilik Katsayısı 38 madde için 0,92 olarak bulunmuştur (Tablo 1). Bu analizler ölçeğin diğer dört alt boyutunun da güvenilir olduğunu ortaya koymaktadır. Kurşun'un¹⁵ 2016 yılında 93 kadın 90 erkek sağlık çalışanı üzerinde yaptığı çalışmada ve Karakaş'ın²⁵ (2018) 404 evli kadın ile yaptığı çalışmada ölçeğin iç tutarlılığı (Cronbach α) 0,91 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada da ölçeğin iç tutarlılığı 0,84 bulunmuştur (Tablo 1).

7. Veri toplama süreci:

Araştırmanın verileri 30 Kasım 2017 ile 30 Ocak 2018 tarihleri arasında toplanmıştır. Veri toplama formu jinekoloji polikliniğine başvuran kadınlara araştırmanın amacı açıklanmış ve araştırmaya katılmayı kabul eden kadınlara sabah 09,00 ve 15,00 saatleri arasında anket formu verilerle doldurmaları sağlanmıştır. Her bir anket 45 dakikalık bir zaman sürecinde doldurulmuştur.

8. Verilerin değerlendirilmesi:

Veriler, SPSS for Windows 17 paket programı ile analiz edilmiştir. Verilerin analizinde sayılar, yüzdelikler, en az ve en çok değerler ile ortalama ve standart sapmaların yanı sıra verilerin normallik dağılım analizleri (skewness ve kurtosis katsayılarına göre) doğrultusunda varyans analizi (varyansların homojen olduğu durumlarda LSD, olmadığı durumlarda Dunnett C analizleri), bağımsız gruplarda t testi, Pearson ve Spearman korelasyon analizleri kullanılmıştır.

9. Etik konular:

Kafkas Üniversitesi Tıp Fakültesi Etik Kurul başkanlığından 27.09.2017 tarih ve 08 numaralı oturumla izin alınmıştır.

Kafkas Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi Kadın Hastalıkları ve Doğum Anabilim Dalı'ndan 25.10.2017 tarihinde izin alınmıştır.

Araştırmada kullanılan ölçüm aracını geliştiren kişilerden izin alınmıştır.

Araştırmaya dâhil edilecek kadınlardan araştırma sonucunda elde edilecek verilerin sadece bilimsel amaçlı kullanılacağı belirtilmiş ve istedikleri zaman araştırmadan ayrılacakları açıklanarak yazılı onam alınmıştır.

Tablo 1. Katılımcıların TCRTÖ alt boyutları ve toplamından aldıkları puanların ortalamaları ve ölçek iç tutarlılıklarının dağılımı

	N	Ort.	SS	Cronbach α^*	Cronbach α
Eşitlikçi cinsiyet rolü	350	29,77	6,96	0,78	0,79
Kadın cinsiyet	350	22,85	5,29	0,80	0,44
Evlilikte cinsiyet rolü	350	27,38	6,51	0,78	0,69
Geleneksel cinsiyet rolü	350	23,09	6,68	0,78	0,71
Erkek cinsiyet rolü	350	20,05	5,81	0,72	0,72
Toplumsal cinsiyet toplam	350	123,15	20,97	0,92	0,84

* Orjinal ölçeğin (TCRTÖ) Cronbach alfa'sı (Zeyneloğlu & Terzioğlu, 2011)

10. Çalışmanın sınırlılıkları:

Kadınların çalışmaya katılmasını engelleyen durumlar (sürenin kısıtlı olması, eş, çocuk, bekleyen işinin olması, okuryazar olmaması, 15–49 yaş grubunda olmaması, çalışmanın kış aylarında, 3. basamak sağlık kuruluşunda yapılmış olması) gibi etmenler çalışmada seçim biasına sebep olmuş ve örneklem temsiliyeti sağlanamamıştır. Çalışmamızın bir diğer sınırlılıklarından birisi de üniversite öğrencilerinde geçerlilik güvenilirlik yapılmış bir ölçeğin kullanılmasıdır. Toplumsal cinsiyet alt boyutlarından olan Kadın Cinsiyet Rolü Cronbach α değerinin bu çalışmada düşük (0,44) olması nedeniyle çalışmada kullanılmaması çalışmamız adına sınırlayıcı diğer bir faktördür (Tablo 1). Aynı zamanda çalışmanın sadece kadınlarda yapılmış olması da toplumsal cinsiyet rolleri adına sınırlılık teşkil eden bir faktördür.

Bulgular

Katılımcıların yaş ortalaması $27,87 \pm 7,04$ yıl, bu bölgede yaşama süresi $11,23 \pm 2,08$ yıl ve evlenme yaşları $20,24 \pm 3,95$ 'dir. Katılımcıların %42,6'sı ilçede doğmuş, %40,9'u en uzun süre ilçede yaşamışlardır, %38'i

üniversite mezunudur ve %56,3'ünün 3 ve daha fazla kardeşi vardır. Katılımcıların %70,9'u çekirdek ailede yaşamakta, %70,9'u çalışmamakta ve %33,7'sinin anneleri %29,1'inin babaları ilkökul düzeyinde eğitim almışlardır. Katılımcıların %86,6'sının annesi ev hanımı, %41,1'inin babası serbest meslekte çalışmakta, %48,9'u bekâr, %62,6'sı gelirinin giderine eşit olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcıların %38,4'ünün iki çocuğu vardır, %83'ünün eşi çalışmaktadır, %35,2'sinin eşi lise mezunudur ve %36,4'ü tanışıp anlaşarak evlenmişlerdir. Katılımcıların %90,6'sı cinsiyet eşitliği hakkında eğitim almamış ve %78,9'u cinsiyet ayrımcılığına maruz kalmadığını düşünmektedir. Katılımcıların TCRTÖ alt boyutları ve toplam puanların dağılımı ve ölçek iç tutarlılıklarının dağılımı Tablo 1'de görülmektedir.

Tablo 1'de görüldüğü gibi katılımcılar, TCRTÖ alt boyutlarından en yüksek puanı eşitlikçi cinsiyet rolünden, en düşük puanı ise erkek cinsiyet rolünden almışlardır. Katılımcılar toplumsal cinsiyet rolü toplamından ise $123,15 \pm 20,97$ puan almışlardır. Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine göre TCRTÖ alt boyutları ve toplam puanlarının karşılaştırılması Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine göre TCRTÖ alt boyutları ve toplam puanlarıyla karşılaştırılması

	N	Eşitlikçi cinsiyet rolü		Evlilikte cinsiyet rolü		Geleneksel cinsiyet rolü		Erkek cinsiyet rolü		Toplumsal cinsiyet toplam		
		X $\pm$ SS	p	X $\pm$ SS	p	X $\pm$ SS	P	X $\pm$ SS	p	X $\pm$ SS	p	
Doğum yeri	İl	66	27,98 $\pm$ 7,40	p=0,00¹	27,00 $\pm$ 6,38	p=0,552	24,76 $\pm$ 6,93	p=0,062	20,98 $\pm$ 6,15	p=0,288	124,85 $\pm$ 21,80	p=0,627
	İlçe	149	29,16 $\pm$ 7,15		27,12 $\pm$ 6,59		22,98 $\pm$ 6,80		20,03 $\pm$ 5,87		122,00 $\pm$ 20,50	
	Köy	135	31,33 $\pm$ 6,21		27,86 $\pm$ 6,51		22,41 $\pm$ 6,33		19,61 $\pm$ 5,57		123,58 $\pm$ 21,17	
En uzun yaşanan yer	İl	74	28,81 $\pm$ 7,41	p=0,010¹	27,23 $\pm$ 6,36	p=0,900	24,96 $\pm$ 6,92	p=0,011¹	21,34 $\pm$ 6,03	p=0,058	126,46 $\pm$ 22,24	p=0,308
	İlçe	143	28,94 $\pm$ 7,33		27,27 $\pm$ 6,56		23,09 $\pm$ 6,91		20,04 $\pm$ 5,87		122,10 $\pm$ 20,40	
	Köy	133	31,20 $\pm$ 6,04		27,59 $\pm$ 6,59		22,06 $\pm$ 6,09		19,33 $\pm$ 5,54		122,42 $\pm$ 20,84	
En son mezun olunan okul	İlkokul	81	28,63 $\pm$ 6,16	p=0,291	24,86 $\pm$ 5,98	p<0,001²	21,75 $\pm$ 6,03	p=0,023	18,02 $\pm$ 6,03	p=0,005¹	115,15 $\pm$ 18,26	p<0,001²
	Ortaokul	32	30,47 $\pm$ 5,44		26,34 $\pm$ 5,40		21,88 $\pm$ 5,58		20,41 $\pm$ 4,56		122,13 $\pm$ 16,56	
	Lise ve dengi okul	104	29,62 $\pm$ 7,51		27,39 $\pm$ 6,71		22,86 $\pm$ 6,97		20,60 $\pm$ 5,37		123,74 $\pm$ 20,74	
	Üniversite	133	30,43 $\pm$ 7,25		29,16 $\pm$ 6,41		24,39 $\pm$ 6,90		20,76 $\pm$ 6,04		127,80 $\pm$ 22,35	
Kardeş sayısı	Yok	37	28,54 $\pm$ 6,22	p=0,548	26,19 $\pm$ 6,04	p=0,529	21,95 $\pm$ 4,76	p=0,435	18,08 $\pm$ 5,47	p=0,165	118,24 $\pm$ 16,07	p=0,500
	Bir	41	29,07 $\pm$ 7,95		26,66 $\pm$ 7,52		24,00 $\pm$ 6,83		20,12 $\pm$ 5,42		123,07 $\pm$ 20,95	
	İki	75	30,29 $\pm$ 6,82		27,68 $\pm$ 7,01		23,73 $\pm$ 7,39		19,97 $\pm$ 5,77		124,37 $\pm$ 22,11	
	Üç ve daha fazla	197	29,95 $\pm$ 6,93		27,64 $\pm$ 6,18		22,88 $\pm$ 6,67		20,43 $\pm$ 5,94		123,61 $\pm$ 21,36	
Aile tipi	Çekirdek	248	29,66 $\pm$ 7,00		27,70 $\pm$ 6,51		23,63 $\pm$ 6,70		20,21 $\pm$ 5,83		124,61 $\pm$ 21,46	
	Geniş	94	30,00 $\pm$ 7,07	p=0,868	26,74 $\pm$ 6,52	p=0,295	21,79 $\pm$ 6,59	p=0,062	19,82 $\pm$ 5,81	p=0,391	120,03 $\pm$ 19,61	p=0,096
	Parçalanmış	8	30,63 $\pm$ 4,03		25,13 $\pm$ 6,24		21,75 $\pm$ 5,15		17,50 $\pm$ 5,37		114,38 $\pm$ 16,57	
Çalışma durumu	Hayır	248	29,82 $\pm$ 6,84	p=0,853	26,81 $\pm$ 6,59	p=0,010	22,25 $\pm$ 6,47	p<0,001	19,34 $\pm$ 5,81	p<0,001²	120,79 $\pm$ 20,73	p<0,001
	Evet	102	29,67 $\pm$ 7,27		28,77 $\pm$ 6,14		25,15 $\pm$ 6,76		21,76 $\pm$ 5,46		128,88 $\pm$ 20,54	
Gelir	Düşük	88	28,69 $\pm$ 7,47	p=0,211	26,52 $\pm$ 6,41	p=0,020²	22,57 $\pm$ 6,09	p=0,002²	19,34 $\pm$ 5,86	p=0,017²	119,74 $\pm$ 20,14	p=0,004²
	Orta	219	30,24 $\pm$ 6,57		27,25 $\pm$ 6,60		22,66 $\pm$ 6,70		19,88 $\pm$ 5,70		122,66 $\pm$ 21,07	
	İyi	43	29,63 $\pm$ 7,68		29,84 $\pm$ 5,75		26,40 $\pm$ 6,92		22,33 $\pm$ 5,86		132,58 $\pm$ 19,85	

¹ Dunnet C testi uygulanmıştır. ² LSD testi uygulanmıştır.

Köyde doğan kadınların eşitlikçi cinsiyet rolü puan ortalamalarının, il ve ilçede doğanlardan ($p=0,002$) ve en uzun süre köyde yaşayanların puan ortalamalarının, ilçede yaşayanlardan ($p=0,010$) daha yüksek ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur.

Üniversite mezunu kadınların evlilikte cinsiyet rolü puan ortalamalarının ilkokul mezunlarından ($p<0,001$), çalışanların çalışmayanlardan ($p=0,010$) ve geliri iyi olan kadınların geliri düşük olanlardan ($p=0,020$) puan ortalamalarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

İlkokul mezunu olan kadınların geleneksel cinsiyet rolü puan ortalamalarının, üniversite mezunlarından ($p=0,011$) daha düşük olduğu belirlenmiştir. Çalışanların puan ortalamasının çalışmayanlardan ($p<0,001$) ve geliri iyi olan kadınların geliri düşük olanlardan ($p=0,002$) daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Üniversite ve lise mezunu olan kadınların erkek cinsiyet rolü puan ortalamalarının, ilkokul mezunlarından ($p=0,005$) ve çalışanların puan ortalamasının çalışmayanlardan ($p<0,017$) ve geliri iyi olan kadınların

geliri düşük olanlardan ($p=0,020$) daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Üniversite mezunu olan kadınların toplumsal cinsiyet toplam puan ortalamalarının, ilkokul mezunlarından ($p<0,001$), çalışanların puan ortalamasının çalışmayanlardan ($p<0,001$) ve geliri iyi olan kadınların geliri düşük olanlardan ($p=0,004$) daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Annesi üniversite mezunu olan kadınların evlilikte cinsiyet rolü puan ortalamalarının ilkokul mezunu olanlardan daha düşük ($p<0,001$) ve babası üniversite mezunu olanların puan ortalamalarının babası okuryazar olmayanlardan ($p<0,001$) daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Annesi lise mezunu olanların geleneksel cinsiyet rolü puan ortalamalarının, okuryazar olmayanlardan ($p=0,002$) ve babası lise mezunu olanların puan ortalamalarının, okuryazar olmayanlardan ($p=0,025$) daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Tablo 3).

Annesi üniversite mezunu olanların erkek cinsiyet rolü puan ortalamalarının, ilkokul mezunu olanlardan

Tablo 3. Katılımcıların ebeveynlerinin sosyo-demografik özelliklerine göre TCRTÖ alt boyutları ve toplam puanlarıyla karşılaştırılması

	N	Eşitlikçi cinsiyet rolü		Evlilikte cinsiyet rolü		Geleneksel cinsiyet rolü		Erkek cinsiyet rolü		Toplumsal cinsiyet toplam		
		X ± SS	p	X ± SS	P	X ± SS	p	X ± SS	p	X ± SS	p	
Anne eğitim durumu	Okur-yazar değil	101	29,59±5,98	p=0,087	25,46±6,53	p<0,001 ²	21,05±6,17	p=0,002 ²	18,37±6,11	p<0,001 ²	116,11±21,83	p<0,001 ²
	İlkokul	118	30,85±7,87		29,71±5,57		24,64±6,99		22,03±5,20		130,93±19,97	
	Ortaokul	35	30,77±5,81		24,66±6,76		23,57±6,19		19,34±5,57		121,43±17,24	
	Lise	71	28,17±6,98		27,99±6,74		23,48±6,78		19,83±5,97		122,42±20,70	
	Üniversite	25	28,60±6,79		26,28±5,92		22,32±5,77		19,04±4,79		119,28±16,37	
Baba eğitim durumu	Okur-yazar değil	60	29,05±6,60	p=0,177	24,12±6,56	p<0,001 ²	21,15±6,49	p=0,025 ²	18,40±6,07	p=0,010 ²	113,95±21,17	p<0,001 ²
	İlkokul	102	31,10±7,13		29,11±5,73		23,52±6,62		21,25±5,68		128,34±20,24	
	Ortaokul	42	29,76±6,18		25,45±6,84		22,26±6,90		19,29±5,20		120,10±20,31	
	Lise	99	29,51±7,17		28,72±6,30		24,51±6,86		20,70±5,95		126,67±21,01	
	Üniversite	47	28,40±7,04		26,72±6,31		22,43±5,92		18,83±5,39		118,91±18,21	
Anne meslek	Ev hanımı	303	29,73±7,10	p=0,765	27,56±6,54	p=0,539	23,26±6,75	p=0,293	20,36±5,86	p=0,087	123,87±21,22	p=0,377
	Öğretmen	13	28,00±5,69		26,15±4,83		20,38±5,32		18,77±4,88		116,00±11,05	
	Memur	18	30,50±6,95		27,28±6,60		21,28±5,20		17,00±4,41		117,72±20,41	
	Serbest meslek	11	31,45±4,66		25,91±7,27		25,27±7,76		19,18±6,21		124,91±22,41	
	Emekli	5	31,00±6,32		23,40±7,06		22,00±7,00		17,00±6,04		113,40±23,09	
Baba meslek	Çiftçi	97	30,13±6,34	p=0,880	26,68±6,25	p=0,191	21,82±5,98	p=0,145	18,85±5,77	p=0,029 ²	119,48±20,45	p=0,066
	Öğretmen	10	28,00±6,22		24,70±6,58		21,10±5,30		17,50±6,00		112,70±21,63	
	Memur	73	29,44±6,91		28,26±6,10		23,23±6,07		19,93±5,50		123,79±18,14	
	Serbest meslek	144	29,74±7,48		27,28±6,81		23,82±7,35		20,77±5,97		124,89±22,32	
Emekli	26	30,23±6,90		29,15±6,57		24,19±6,96		21,81±5,00		129,35±20,34		

¹ Dunnet C testi uygulanmıştır. ² LSD testi uygulanmıştır.

($p<0,001$) ve babası üniversite mezunu olanların puan ortalamalarının, ilkokul mezunu olanlardan düşük ($p=0,010$) olduğu belirlenmiştir. Babası emekli olanların puan ortalamalarının öğretmenlerden ($p=0,029$) daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Annesi üniversite mezunu olanların toplumsal cinsiyet toplam puan ortalamalarının, ilkokul mezunu olanlardan ($p<0,001$) ve babası üniversite mezunu olanların puan ortalamalarının, ilkokul mezunu olanlardan düşük ($p<0,001$) olduğu belirlenmiştir.

Tablo 4'te görüldüğü gibi; kadınların evlilikte cinsiyet rolü puan ortalamalarına bakıldığında; eşi üniversite mezunu olanların eşi ilkokul ve lise mezunu olanlardan daha yüksek ($p<0,001$) ve görücü usulü ile tanımadan evlenenlerin, görücü usulü ile daha sonra tanışarlardan ve tanışıp anlaşarak evlenenlerden daha düşük ($p=0,001$) olduğu belirlenmiştir.

Kadınların geleneksel cinsiyet rolü puan ortalamaları değerlendirildiğinde; eşi üniversite mezunu olanların puan ortalamalarının, diğer eğitim seviyelerindekilerden ($p<0,001$) daha yüksek olduğu ve görücü usulü

ile tanımadan evlenenlerin puan ortalamalarının, tanışıp evlenenlerden ($p=0,009$) daha düşük olduğu belirlenmiştir.

Kadınların erkek cinsiyet rolü puan ortalamalarının; eşi ilkokul mezunu olanların puan ortalamalarının, eşi üniversite mezunu olanlardan ($p=0,001$) ve görücü usulü ile tanımadan evlenenlerin puan ortalamalarının, tanışıp evlenenlerden ($p<0,001$) daha düşük olduğu belirlenmiştir.

Toplumsal cinsiyet toplam puan ortalamalarına bakıldığında; eşi ilkokul mezunu olanların puan ortalamalarının, eşi ortaokul, lise ve üniversite mezunu olanlardan ($p<0,001$) ve görücü usulü ile tanımadan evlenenlerin puan ortalamalarının, tanışıp evlenenlerden ($p<0,001$) daha düşük olduğu belirlenmiştir.

Tablo 5'te görüldüğü gibi cinsiyet eşitliği hakkında eğitim alan kadınların eşitlikçi cinsiyet rolü ($p=0,017$), evlilikte cinsiyet rolü ($p=0,009$), erkek cinsiyet rolü ($p=0,001$) ve toplumsal cinsiyet toplam ($p<0,001$) puan ortalamaları eğitim almayanlardan daha yüksek bulunmuştur. Cinsiyet eşitliği hakkında eğitim

Tablo 4. Katılımcıların aile bireyleriyle ilgili özelliklerine göre TCRTÖ alt boyutları ve toplam puanlarıyla karşılaştırılması

		N	Eşitlikçi cinsiyet rolü		Evlilikte cinsiyet rolü		Geleneksel cinsiyet rolü		Erkek cinsiyet rolü		Toplumsal cinsiyet toplam	
			X ± SS	P	X ± SS	p	X ± SS	P	X ± SS	p	X ± SS	P
Medeni durum	Bekâr	171	30,15±7,05	p=0,606	27,42±6,65	p=0,386	22,62±6,60	p=0,263	19,71±5,79	p=0,391	122,49±21,05	p=0,376
	Evli	171	29,44±6,91		27,50±6,42		23,66±6,77		20,45±5,77		124,20±20,89	
	Diğer	8	28,88±6,24		24,25±5,06		21,25±6,14		18,63±7,25		114,50±21,21	
Çocuk sayısı	Hayır	11	30,36±7,05	p=0,781	27,73±6,02	p=0,713	23,82±6,03	p=0,306	20,91±5,79	p=0,292	126,73±19,28	p=0,403
	Bir	46	29,65±7,36		28,11±6,53		24,85±7,19		20,87±5,47		126,54±22,12	
	İki	68	29,84±6,31		26,76±6,61		23,88±7,12		20,81±5,92		124,81±21,40	
	Üç	22	27,91±8,22		28,50±6,05		23,18±5,28		21,23±5,37		124,55±18,23	
	Dört ve daha fazla	30	28,87±6,37		26,83±6,30		21,47±5,98		18,33±6,16		117,37±19,41	
Eş çalışma durumu	Evet	30	29,07±6,89	p=0,780	25,73±6,67	p=0,126	22,90±6,16	p=0,498	19,90±6,83	p=0,555	120,33±20,59	p=0,290
	Hayır	146	29,45±6,88		27,70±6,32		23,82±6,84		20,59±5,59		124,76±20,86	
Eş öğrenim durumu	İlkokul	46	28,54±6,45	p=0,235	25,43±5,60	p<0,001 ²	21,54±5,35	p<0,001 ¹	18,24±5,25	p=0,001 ²	115,28±16,64	p<0,001 ²
	Ortaokul	20	30,35±5,87		27,80±6,63		22,30±5,66		19,90±5,59		122,55±17,67	
	Lise	62	28,55±6,72		26,19±6,21		22,94±7,43		20,27±6,36		121,23±21,60	
	Üniversite	48	30,88±7,67		30,54±6,24		27,19±6,12		23,10±4,69		136,56±19,27	
Evlenme şekli	Görücü usulü tanımadan	60	28,35±6,37	p=0,453	25,08±5,85	p=0,001 ²	21,50±6,12	p=0,009 ²	18,72±6,02	p<0,001 ²	116,00±18,03	p<0,001 ²
	Görücü usulü daha sonra tanışarak	43	29,77±7,23		28,56±6,38		23,84±7,08		20,14±5,85		125,72±22,74	
	Tanışıp anlaşarak	64	30,23±7,32		29,08±6,41		25,55±6,72		22,78±4,58		131,64±19,67	

¹ Dunnet C testi uygulanmıştır. ²LSD testi uygulanmıştır.

Tablo 5. Katılımcıların toplumsal cinsiyet eğitimi alma ve cinsiyet ayrımcılığına maruz kalma durumlarına göre TCRTÖ alt boyutları ve toplam puanlarının karşılaştırılması

	N	Eşitlikçi cinsiyet rolü		Evlilikte cinsiyet rolü		Geleneksel cinsiyet rolü		Erkek cinsiyet rolü		Toplumsal cinsiyet toplam	
		X ± SS	P	X ± SS	p	X ± SS	p	X ± SS	p	X ± SS	P
Cinsiyet eşitliği hakkında eğitim alma											
Hayır	317	29,49±6,94	p=0,017	24,67±5,36	p=0,009	23,78±5,36	p=0,001	17,33±6,96	p=0,001	114,89±16,43	p<0,001
Evet	33	32,52±6,64		27,09±6,54		22,72±6,55		19,72±5,68		121,72±20,37	
Cinsiyet ayrımcılığına maruz kalma											
Hayır	276	29,59±6,80	p=0,331	30,18±5,55	p=0,026	26,67±6,94	p=0,001	23,15±6,20	p=0,005	136,88±22,00	p=0,001
Evet	74	30,47±7,51		26,98±6,53		22,48±6,56		19,59±5,62		121,24±20,23	

alan kadınların geleneksel cinsiyet rolü ($p=0,001$) puan ortalaması ise eğitim almayanlardan daha düşük bulunmuştur.

Cinsiyet ayrımcılığına maruz kalmadığını düşünen kadınların evlilikte cinsiyet rolü ($p=0,026$), geleneksel cinsiyet rolü ($p=0,001$), erkek cinsiyet rolü ($p=0,005$) ve toplumsal cinsiyet toplam ($p=0,001$) puan ortalamaları cinsiyet ayrımcılığına maruz kaldığını düşünenlerden daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 6'da görüldüğü gibi, yaş ile geleneksel cinsiyet ($p=0,011$) ve toplumsal cinsiyet ($p=0,042$) toplam puanı arasında istatistiksel olarak pozitif yönlü, düşük düzeyli anlamlı ilişki vardır. Yaş arttıkça, geleneksel cinsiyet ve toplumsal cinsiyet toplam puanı artmaktadır.

Tablo 6. Yaş, bu bölgede yaşama süresi ve evlenme yaşı ile toplumsal cinsiyet rol tutumu ölçeği ve alt boyutları arasındaki ilişkinin incelenmesi

		Bu bölgede		
		Yaş*	yaşama süresi**	Evlenme yaşı*
Eşitlikçi cinsiyet	r	0,011	0,038	0,131
	p	0,836	0,479	0,083
Evlilikte cinsiyet	r	0,038	-0,007	0,344
	p	0,476	0,903	<0,001
Geleneksel cinsiyet	r	0,135	-0,062	0,304
	p	0,011	0,250	<0,001
Erkek cinsiyet	r	0,089	0,088	0,296
	p	0,097	0,102	<0,001
Toplumsal cinsiyet toplam	r	0,109	0,010	0,396
	p	0,042	0,845	<0,001

* Pearson korelasyon analizi kullanılmıştır.

** Spearman korelasyon analizi kullanılmıştır.

Evlenme yaşı ile evlilikte cinsiyet ($p<0,001$), geleneksel cinsiyet ($p<0,001$), erkek cinsiyet ($p<0,001$) ve toplumsal cinsiyet ($p<0,001$) toplam puanı arasında istatistiksel olarak pozitif yönlü, düşük düzeyli anlamlı ilişki vardır. Evlenme yaşı arttıkça, evlilikte cinsiyet, geleneksel cinsiyet, erkek cinsiyet ve toplumsal cinsiyet toplam puanı artmaktadır. Diğer değişkenler arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Tartışma

Kafkas Üniversitesi Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi jinekoloji polikliniğine başvuran 15–49 yaş aralığında olan kadınların toplumsal cinsiyet rolleriyle ilgili tutumlarının belirlenmesi amacıyla yapılan bu çalışmada kadınlar toplumsal cinsiyet toplamından 172 üzerinden $123,15\pm 20,97$ puan almış olup, bu ortalama "eşitlikçi" rol tutumunu göstermektedir. Ülkemizde yapılan birçok çalışmada kadınların toplumsal cinsiyet rol tutumlarının "eşitlikçi" yönde olduğu belirlenmiştir^{15,25–28}. Kadın çoğunluklu sağlık çalışanlarında¹⁵ ve %45,9'unun kadın olduğu akademik personellerde ve erkek akademik ve idari personellerde yapılan çalışmalarda da eşitlikçi cinsiyet rolünün benimsendiği ortaya çıkmıştır^{15,29}. Çeşitli illerde üniversite öğrencilerinde yapılan araştırmalarda ise TCRTÖ puanı ortalamasının 102,71 ile 157,10 arasında değiştiği belirlenmiştir^{12,13,16–18,24,30}. Bu çalışmada elde edilen sonuç yapılan çalışmalarla paraleldir. Eken'in²⁰ 209 kadın subay ile toplumsal cinsiyet olgusu temelinde Türk Silahlı Kuvvetleri'nde kadın subayların mesleki rol ve aile içi rol etkileşimlerini incelemek amacıyla yaptığı çalışmada hipotezler doğrultusunda katılımcılara sorular yöneltilmiş ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel rolleri benimsedikleri belirlenmiştir. Vefikiuluçay ve ark.'in²¹ çalışmasında ise; evlilik yaşamı ile ilgili

verilen önermelerde, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha geleneksel cinsiyet rolleri bakış açısına sahip oldukları ortaya konmuştur²¹. Bu çalışmaların sonucu bizim çalışma sonuçlarımızla örtüşmemektedir. Sonuçların farklılık göstermesi çalışmanın yapıldığı zaman, örneklem farklılığı, katılımcıların demografik özelliklerinin ve kullanılan ölçüm aracının farklı olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Bu çalışmada katılımcıların %90,6'sı herhangi bir cinsiyet eşitliği eğitimine katılmamıştır. Cinsiyet eşitliği hakkında eğitim alanların eşitlikçi cinsiyet puan ortalamalarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Üniversite öğrencileri ile yapılan bir çalışmada katılımcıların eğitim sonrasında tutumlarının daha eşitlikçi olduğu bulunmuştur^{31,32}. Özyiğit ve ark.'nın³³ psikolojik danışman adayları üzerinde yaptıkları deneysel çalışmada da eğitimle bireylerin cinsiyet rollerine ilişkin daha eşitlikçi tutum sergiledikleri görülmüştür. Uzun ve ark.'nın³⁴ çalışmasında da verilen eğitimin katılımcıların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarında anlamlı derecede yükselmeler meydana getirdiği bulunmuştur. Sonuçlara bakıldığı zaman, toplumsal cinsiyet eğitimi, kişilerde toplumsal cinsiyet tutumunu eşitlikçi hale getirmektedir ve bizim çalışmamızla diğer çalışmalar tutarlıdır.

Çalışmamızda; katılımcıların üniversite mezunu olanların toplumsal cinsiyet toplam puan ortalamalarının, ilkokul mezunu olanlardan daha yüksek olduğu bulunmuştur. Eğitim düzeyi yükseldikçe katılımcıların toplumsal cinsiyet rol tutumu eşitlikçi yönde artmaktadır. Yurt içi ve yurt dışında yapılan çalışmalarda da çalışmamızla aynı sonuçlar elde edilmiştir^{15,26,29,35-39}. Üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmalarda dördüncü sınıf öğrencilerinin birinci sınıf öğrencilerine göre daha eşitlikçi tutumda oldukları belirlenmiştir^{12,14,17}. Çalışmalardaki benzer bulgular; farklı çalışma grupları da olsa eğitim düzeyi, yaşın artması ve toplumsal cinsiyet hakkında eğitim veya ders alma durumunun toplumsal cinsiyet rol tutumu üzerinde etkili olan faktörlerden olduğu düşünülmektedir.

Anne ve babası üniversite mezunu olan katılımcıların puan ortalamalarının, ilkokul mezunu olanlardan daha düşük olduğu bulunmuştur. Yapılan bazı çalışmalarda anne, baba eğitim düzeyi arttıkça toplumsal cinsiyet rol tutumunun arttığı ortaya çıkmıştır^{12,15,31}. Bazı çalışmalarda ise ilişki saptanmamıştır^{13,40}. Seyitoğlu ve ark.'nın¹⁸ yaptıkları çalışmada anne eğitim düzeyi arttıkça katılımcıların tutumlarının daha eşitlikçi hale geldiği bulunmuş ancak babaların eğitim düzeyi

ile katılımcıların tutumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bulgular arasındaki farklılıklar örneklem ve bireylerin sosyo-demografik (evli, bekâr, gelir düzeyi, yaşanan yer, aile yapısı gibi) verilerinin farklılık göstermesi, katılımcıların cinsiyet eşitliği veya toplumsal cinsiyet temelli eğitim almamış olmasının toplumsal cinsiyet rol tutumuna etkisinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Toplumsal cinsiyeti etkileyen faktörlerden biri de kadınların çalışma durumudur. Çalışan kadınların toplumsal cinsiyet toplam puan ortalamaları, çalışmayanlardan yüksektir. Yapılan başka çalışmalarda da çalışan bireylerin eşitlikçi tutuma sahip oldukları bulunmuştur^{15,26}. Bolzendahl ve Myers⁴¹, çalışma faktörünün kadınların kadınlık rollerine dair daha eşitlikçi bir bilinç geliştirmesindeki en önemli faktörlerden biri olduğunu belirtmiştir. Çalışmalardaki kadınların çalışma durumu ve toplumsal cinsiyet tutumu ile ilgili veriler birbiriyle örtüşmektedir. Toplumsal cinsiyeti etkileyeceği düşünülen faktörlerden bir diğeri kadınların gelir durumudur. Geliri giderinden fazla olan kadınların puan ortalaması, geliri giderinden düşük olanlardan daha fazla olduğu saptanmıştır. Yüksel ve Dağ'ın²⁶ yapmış olduğu çalışmada gelir ile tüm toplumsal cinsiyet rolleri alt boyutları arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır, yüksek gelirli grupların daha eşitlikçi tutuma sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Üniversite öğrencilerinde yapılan çalışmalarda ekonomik düzeyin toplumsal cinsiyet rol tutumları üzerinde etkili olmadığı bulunmuştur^{17,42}. Sonuçların çalışma durumu ve gelir durumu açısından istatistiksel olarak anlamlı olması; kadınların eğitim düzeyi üniversite mezunu olanların fazla olmasıyla ilişkilendirilebilir.

Çalışmamızda kadınların %78,9'u cinsiyet ayrımcılığına maruz kalmadığını ifade etmişlerdir. Katılımcıların cinsiyet ayrımcılığına maruz kalmadığını düşünenlerin puan ortalaması cinsiyet ayrımcılığına maruz kaldığını düşünenlerden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Literatürde cinsiyet ayrımcılığına maruz kalma durumunu ölçmeye yönelik soru soran bir çalışmaya rastlanamamıştır. Ancak toplumsal cinsiyet kavramı ile ilişkili bir değişken olduğundan sorgulanması gerektiği düşünülmektedir.

Bu çalışmada katılımcıların eşlerinin öğrenim düzeyi yükseldikçe katılımcıların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutum puanları da yükselmektedir. Kurşun'un¹⁵ yaptığı çalışmada da eş öğrenim düzeyi arttıkça bireyler eşitlikçi tutum sergilemişlerdir. Bu çalışma ile Kurşun'un çalışma sonuçları örtüşmektedir.

Evlilik şekline bakıldığında, tanışarak evlenen kadınlara göre görücü usulüyle evlenen kadınlar ölçeğin evlilikte cinsiyet rolü, geleneksel cinsiyet rolü, erkek cinsiyet rolü ve toplumsal cinsiyet toplamı boyutlarında daha eşitlikçi tutumlara sahip oldukları istatistiksel olarak ispatlanmıştır. Literatürde ise toplumsal cinsiyet tüm alt boyutları ve toplamında aynı sonuç bulunarak çalışmamızla tutarlı sonuçlar elde edilmiştir²⁶. Yüksel ve Dağ'ın²⁶ da belirttiği gibi; geleneksel ailede yetişen kadınların karar vermede başkalarına bağlı olmaları, düşünce ve isteklerini dilediği gibi ifade edememesi ve flört etmesinin aile tarafından hoş karşılanmadığı, ailenin uygun gördüğü biriyle görücü usulü ile evlendirilme oranının daha yüksek olacağı; evlenecekleri kişiyle tanışarak ve kendi seçimleri doğrultusunda evlilik yapan kadınların, kendi hayatıyla ilgili kararları almada daha aktif oldukları ve toplumsal cinsiyet rollerine dair eşitlikçi tutumlar sergileyebilecekleri düşünülmektedir.

Çalışmamızda yaş arttıkça, toplumsal cinsiyet toplam puanı artmaktadır. Üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmalarda 4. Sınıf öğrencilerinin 1. Sınıf öğrencilerine göre daha eşitlikçi tutumlara sahip olduğu bulunmuştur^{12,13,17}. Kurşun'un¹⁵ yapmış olduğu çalışmada yaş ortalaması daha genç olan çalışanların daha eşitlikçi tutumda oldukları belirlenmiştir. Türkmenoğlu'nun⁴⁵ ve Keleş'in²⁹ yapmış olduğu çalışmada ise katılımcıların yaşlarına göre TCRTÖ puan ortancalarının dağılımı arasındaki fark istatistiksel olarak önemsiz bulunmuştur.

Evlilik yaşı ile toplumsal cinsiyet rolü tutumları arasında da anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan analiz sonucu, evlilik yaşı arttıkça kadınların eşitlikçi cinsiyet rolü dışındaki tüm alt boyutlarda daha eşitlikçi tutumlara sahip oldukları görülmektedir. Yüksel ve Dağ'ın²⁶ kadınlarda yaptıkları çalışmada da aynı sonuçlar ortaya koyulmuştur. Bu sonuçta etkili olan faktörün eğitim düzeyi yüksek olan kadınların daha geç evlenme ve kariyere sahip olmalarının etkili olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışma sonucunda; katılımcıların eşitlikçi cinsiyet rolleri tutumunu benimsedikleri; üniversite mezunu olanların, ilkökul mezunu olanlardan; çalışanların çalışmayanlardan; geliri iyi olanların, geliri düşük olanlardan daha eşitlikçi olduğu bulunmuştur. Anne ve babası ilkökul mezunu olanların, üniversite mezunu olanlardan; eşi ortaokul, lise ve üniversite mezunu olanların, eşi ilkökul mezunu olanlardan; tanışıp anlaşarak evlenenlerin, görücü usulü ile tanımadan evlenenlerden; cinsiyet eşitliği hakkında eğitim alanların,

eğitim almayanlardan ve cinsiyet ayrımcılığına maruz kalmadığını düşünenlerin, cinsiyet ayrımcılığına maruz kaldığını düşünenlerden daha eşitlikçi cinsiyet rol tutumuna sahip olduğu bulunmuştur. Katılımcıların yaşı ve evlenme yaşı arttıkça toplumsal cinsiyet rol tutumları da artmaktadır. Sonuçlar doğrultusunda kadınların ve eşlerinin eğitim seviyesinin artırılması, kadınların çalışma ve iş hayatına katılımının sağlanması gibi kadınların toplumsal cinsiyet rol tutumlarını geliştirmeye yönelik çalışmalara ihtiyaç vardır.

Kaynaklar

1. Akın A, Demirel S. Toplumsal cinsiyet kavramı ve sağlığa etkileri. Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, Halk Sağlığı Özel Eki 2003;25(4):73-82.
2. Bhasin K. Toplumsal cinsiyet-bize yüklenen roller. İstanbul: Kadınlarla Dayanışma Vakfı Yayınları; 2003:1-5.
3. Özvarış ŞB. Türkiye'de kadın ve sağlık. Sted Derg 2007;16(3):7-8.
4. Pınar G, Taşkın L, Eroğlu K. Başkent üniversitesi öğrenci yurdunda kalan gençlerin toplumsal cinsiyet rol kalıplarına ilişkin tutumları. Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Derg 2008;15(1):47-57.
5. Taşkın L. Doğum ve kadın sağlığı hemşireliği. Ankara: Reaksiyon Matbaacılık; 2016. p.174-84.
6. Acker J. From sex roles to gendered institutions. Contemporary Sociology 1992;21(5):565-9.
7. Akın A, Üner S, Altan-Arslan Ş, Yıldırım N, Aslan D, Erdost T ve ark. Kadının statüsü genel müdürlüğü (KSGM). Kadının statüsü ve sağlığı ile ilgili gerçekler. İçinde: Akın A, editör. Kadının Sosyal Statüsü. Ankara: Afşaroğlu Matbaacılık; 2008. p.25-7.
8. Tire O. Toplumsal cinsiyet rolleri açısından Türkiye'de kadın yoksulluğu. Mavi Atlas 2017;5(1):97-112.
9. Türkiye'de toplumsal cinsiyet ve sağlık. Hacettepe Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları (HÜKSAM); 2003. p.5-16.
10. Küresel Cinsiyet Raporu WEF, <https://economic-policy-forum.org/global-news/the-global-gender-gap-report-2017/>; 2017 [Erişim 05.05.2018]
11. Şimşek H. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kadın üreme sağlığına etkisi: Türkiye örneği. DEÜ Tıp Fakültesi Derg 2011;25(2):119-26.
12. Atış F. Ebelik/hemşirelik 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi. Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tez Programı, Adana, 2010.
13. Aydın M, Bekar EÖ, Gören ŞY, Sungur MA. Hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları. AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Derg 2016;16(1):223-42.

14. Bekleviç AÇ. Bir üniversite hastanesi araştırma görevlilerinin toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeği ve çalışma yaşamında toplumsal cinsiyet rolleri algısının değerlendirilmesi. Bülent Ecevit Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tez Programı, Zonguldak; 2013.
15. Kurşun E. Samsun Halk Sağlığı Müdürlüğü'nde çalışan personelin toplumsal cinsiyet rol tutumlarının belirlenmesi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tez Programı, Samsun; 2016.
16. Kömürçü N, Yıldız H, Tokar E, Karaman ÖE, Koyucu G, Durmaz A, et al. Hemşirelik ve ebelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolleri ve kadına ilişkin namus anlayışları ile ilgili tutumları. *Kadın Hastalıkları ve Anne Çocuk Sağlığı Derg* 2016;5:1–22.
17. Önder ÖR, Yalçın AS, Göktaş B. Sağlık kurumları yöneticiliği bölümü öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi* 2013;2(1–3):55–78.
18. Seyitoğlu DC, Güneş G, Gökçe A. İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi. *Med Sci* 2016;5(1):102–16.
19. Zeyneloğlu S. Ankara'da hemşirelik öğrenimi gören üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tez Programı, Ankara; 2008.
20. Eken H. Toplumsal cinsiyet olgusu temelinde mesleğe ilişkin rol ile aile içi rol etkileşimi: Türk Silahlı Kuvvetleri'ndeki kadın subaylar. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Derg* 2005;15:247–79.
21. Vefikiuluçay D, Demirel S, Taşkın L, Eroğlu K. Kafkas Üniversitesi son sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin bakış açıları. *Hacettepe Üniv. Hemşirelik Yüksekokulu Derg* 2007;14(2):12–27.
22. Şimşek H. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kadın üreme sağlığına etkisi: Türkiye örneği. *DEÜ Tıp Fakültesi Derg* 2011;25(2):119–26.
23. Bal MD. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğine genel bakış. *Kadın Sağlığı Hemşireliği Derg* 2014;1(1):15–28.
24. Zeyneloğlu S, Terzioğlu F. Development and psychometric properties gender roles attitude scale. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Derg* 2011;40(40):409–20.
25. Karakaş D. Evli kadınların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının evlilik uyumuna etkisi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tez Programı, Samsun; 2018.*
26. Yüksel Ö, Dağ İ. Kadınlarda evlilik uyumu ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişki: Stresle baş etme biçimleri ve toplumsal cinsiyet rolü tutumlarının aracı rolleri. *Türk Psikiyatri Derg* 2015;26(3):181–8.
27. Dikmen Alan H, Marakoğlu K, Mertcan K. Kadın sağlık çalışanlarının toplumsal cinsiyet rolleri ile kadınların çalışmasına yönelik tutumlarının değerlendirilmesi. *Avrasya Aile Hekimliği Derg* 2019;8(1):36–44.
28. Kodan S. Evli bireylerin evlilik kalitesi toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve yaşam doyumları arasındaki ilişkilerin incelenmesi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tez Programı, Erzurum; 2013.
29. Keleş E. Hitit Üniversitesi'nde çalışan erkek akademik ve idari personelin toplumsal cinsiyet rol tutumu. *Hitit Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tez Programı, Çorum; 2019.*
30. Dinç A, Çalışkan C. Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin bakış açıları. *J Hum Sci* 2016;13(3):3671–83.
31. Özcan Ö. Toplumsal cinsiyet eğitiminin üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rol tutumlarına etkisi. *Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tez Programı, Kayseri; 2012.*
32. Ergin A, Bekar T, Aydemir AG. Tıp fakültesi öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumları ve etkileyen faktörler. *Fırat Tıp Derg* 2019;24(3):122–8.
33. Özyiğit MK, Alkan E, Yılmaz M. Toplumsal cinsiyet rolleri duyarlılığı grup rehberliği programının psikolojik danışman adaylarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarına etkisi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Derg* 2017;49(10):315–26.
34. Uzun Z, Erdem, S Güç K, Şafak UA, Erdem E. Toplumsal cinsiyet algısı ve toplumsal cinsiyet rollerine eğitimin etkisi: Deneysel bir çalışma. *J Hum Sci* 2017;14(1):678–69.
35. Kaya FŞ, Uysal V. Günümüzde dindarlık ve toplumsal cinsiyet rolü algıları üstüne bir araştırma, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Derg* 2015;8(36):646–62.
36. Crompton R, Lyonett C. Women's career success and work-life adaptations in the accountancy and medical professions in Britain. *Gender Work Org* 2011;18(2):231–54.
37. Boehnke, M. Gender role attitudes around the globe: Egalitarian vs. traditional views. *Asian J Soc Sci* 2011;39:57–74.
38. Can İ, Büyükbayraktar ÇG. Erkeklerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Derg* 2018;(39):355–72.
39. Özmete E, Yanardağ MZ. Erkeklerin bakış açısıyla toplumsal cinsiyet rolleri: kadın ve erkek olmanın değeri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Derg* 2016;20(1):91–107.
40. Kavuran E. Hemşirelik öğrencilerinin cinsiyet eşitliğine bakışlarının belirlenmesi. Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tez Programı, Erzurum; 2011.
41. Bolzendahl CI, Myers DJ. Feminist attitudes and support for gender equality: Opinion change in women and men, 1974–1988. *Soc Forces* 2004;83:759–89.
42. Başçı B, Giray S. Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının çok değişkenli istatistiksel tekniklerle analizi. *J Life Econ* 2016;3(4):117–42.